

DE OBITU S. LEONIS PAPÆ IX.

(Apud Mabill. *Acta SS. Bened.* Sæc. VI, parte II, ex codice antiquissimo bibliothecæ Bencventanæ, litteris Langobardicis exarato.)

I. *Auctoris ætas.* — Anno millesimo quinquagesimo quarto ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, indictione VII secundum Arnicam, XIII Kal. Maias, depositione exsultemus beati patris nostri Leonis papæ IX, regnante Henrico imperatore filio Conradi imperatoris Romæ. Ad laudem et gloriam Domini nostri Salvatoris Jesu Christi et Leonis papæ certamus hunc intimare laborem certaminis, quod oculis nostris vidimus, omnis presbyter et diaconus et cuncti catholici Romanæ Ecclesiæ. Sape vidimus in ejus vita multas elemosynas largientem hospitibus, pauperibus, civibus et peregrinis, ita ut thesaurus Ecclesiæ et cuncta quæ habere poterat, plurimam partem viduis et orphanis et Deum timentibus erogaret. Propterea Romanorum perfidia contra eum murmur et bella suscitabant. Verum ut inexpugnabile murum suæ Ecclesiæ Dominus contra dementes hæreticos erigeret, huic viro in litterarum studiis plerique catechizati fuerant. Iste omnificus Leo humilibus suaviter blanditus est; iste superbiorum colla confringens; istæ derogatoribus suæ vitæ necessarium victum ministrans, virginitatem prædicans, matrimonia casta defendens, ubicunque exemplis omnium studia erga se, etiam gentilium, convertit. Ex multis tamen pauca hujus sancti viri in medium proferamus, et præcipue ea quæ imminente ejus morte acciderunt.

II. *Leo æger clericum adhortatur. Mortem sibi imminere prævidit.* — Post multos igitur labores et ærumnas, post periculosa bella terroresque et insidias, quæ cum matris Ecclesiæ persecutoribus pro ovibus sibi commissis gesserat, quinto sui pontificatus anno, gravi detentus infirmitate, convocatis ad se diversarum diœcesum episcopis diversisque ecclesiastici ordinis viris, ait ad eos: « Fratres coepiscopi, inquit, mei, et matris filii Ecclesiæ ac corporis mei intima viscera, quibus Dominus Ecclesiam suam regendam tradidit et ligandi atque solvendi dedit potestatem, vobis Dominicus grex commissus est. Quam ob rem vos enixe deprecor quatenus, memores evangelici sermonis, qui ait: *Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit* (*Matth. xxv, 13*), scientes quod talentum suum multiplicatum fecerit ipse non dimittit: super gregem suum sagaciter vigiletis, ovesque vestras ab incursibus luporum viriliter defendatis. Quam excusationem ergo, fratres charissimi, habere poterit, qui Dominicam ovem, quam ipse Dominus humeris suis dignatus est ponere, negligenter perdiderit? Vigilate itaque, deprecor, et cuius sitis dispensatores ostendite; me

quoque, quem Dominus indignum suæ Ecclesiæ beati Petri vicarium fecit, vestræ fraternitati commendo. Nam meæ resolutionis prope est tempus. Dominus enim me de hac vita vocare dignatus est. Nocte siquidem præterita cælestem patriam in visione vidi; cumque obstupescerem, ostensi sunt mihi inter cætera fratres illi qui in Apuliæ finibus pro Christi Ecclesia occisi sunt inter martyres coronati; qui cum mihi una voce dicerent: « Veni, et mane nobiscum, per te enim hanc recepimus beatitudinem, » ex alia parte vox quædam intonuit, dicens: « Nequaquam nunc, sed infra triduum huic sociaberis collegio: hic est locus tuus et sedes parata. » Dum hæc et his similla prosequerentur cives superni, sancta visio recessit. Quamobrem triduo me, fratres, precor, sustinete, et quod dico indubitanter a me videbitis. » His dictis præcepit cunctis ut recederent suisque necessitatibus providerent, erat enim prope nox. Accepta itaque licentia, quidam abierunt; alii vero, quibus ferventior inerat amor, eadem nocte cum eo perseverantes permanserunt, qui postea cæteris referebant, dicentes illum per totam noctem solo tenus prostratum in oratione permansisse.

III. *In ecclesiam defertur. Deum precatur. Humanam miseriam exponit. Se monachum fuisse declarat.* — Mane autem facto, convenientibus cunctis, vir venerabilis sarcophagum, quod sibi præparaverat, et se quoque in loco deferri in ecclesiam beati Petri præcepit. Quod videntes Romani, æstimantes illum mortuum esse, Lateranense adeunt palatium, quatenus more solito omnem illius diriperent suppellectilem; sed tanta fuerunt sancti merita ut nulli quidem intrandi permitteretur facultas. Interea venerabilis vir, cupiens jam *dissolvi et esse cum Christo* (*Philip. i, 23*), cunctis qui aderant salutifera verba et omni dulcedine plena non cessabat proferre. De quibus disputare per singula, quia ad alia festinantes tendimus miracula enarranda, abstinemus. Cum quoniam fecisset loquendi, intuens signum salutis, magis quam antea precibus effusus, omnibus qui aderant absolutione facta delicta dimisit, si tamen ejus præcepta quæ prius dederat, observare curarent. His ita peractis, intuens in cælum iterum fudit orationem: « Domine, inquit, Jesu Christe, qui solus es pastor bonus, et cui omnis creatura deservit, tu dixisti: *Querite et invenietis, petite et accipietis* (*Matth. vii, 7*); exaudi me-propitius famulum tuum pro Ecclesia tua, cui indignum me vice apostoli tui Petri præesse voluisti. Tibi, Domine, eam com-

mendo, illam defende inexpugnabili muro tuæ protectionis, et ab ea repelle omne schisma omnemque hæreticorum perfidiam, quatenus tibi vero Deo fideliter serviant. Custodi et protege eam ab omnibus inimicorum insidiis, ne dedigneris, pro qua sanguinem tuum pretiosissimum sudisti. Si quos etiam pro tua fide ligatos vel excommunicatos ab ea crudelius separavi, tu clementissime, precor, absolve. » Cumque complisset orationem, tantæ suavitatis odor de beati Petri altari exire cœpit ut cuncta superare videretur aromata. Transacto denique unius horæ spatio, præcepit sibi panem et vinum afferri. Quibus oblatis, gratias agens benedixit; et comedens quantum tribus vicibus potuit ore suscipere, reliquum cæteris pro benedictione distribuit. Quo facto perrexit ad tumbam quam in ecclesiam deferri præceperat. Quam intuens lacrymabiliter : « Videte, inquit, fratres mei, quam vilis quamque fragilis et transitoria sit humana gloria. Videte, inquam, et unusquisque vestrum qui in fragilis mundi fulget honoribus me semper in exemplum et præ oculis habeat. Considerate omnes quam versatilis sit humanæ sortis conditio. Ego qui ex nihilo propemodum ad humanæ gloriæ fastigium erectus [sum], ab hoc nunc iterum fere ad nihilum sum redigendus. Cellam quam monachus incolui in spatiosissima palatia jamdudum vidi conversam : modo ad hujus sarcophagi angustias iterum est redeandam. Respicite, inquam, quomodo post splendidas vestes aranearum telis sim cooperiendus, et jamjam in vermium exeam destinandus. Hodie vobiscum caro et sanguis sum, cras convertar in cinerem. » Deinde ad sepulcri lapidem conversus, flebili admodum voce hæc verba protulit : « Benedictus sis inter lapides. Beneficet te, qui te ex nihilo fecit, et mee terræ ac corporis voluit esse custodem. Sis, precor, mihi fideissima petra, ut, quemadmodum supra apostolicum lapidem suam firmavit Christus Ecclesiam, sic mihi contingat usque ad diem iudicii te meorum ossium fidem habere custodem, ut in die illa, cum districtus Juxta venerit, meo ac tuo me reddas Creatori. » Hæc illo dicente, omnis quæ astabat multitudo conversa est in planctum. Quibus ille ait : « Sufficit, inquit, fratres mei, quod hucusque hodie mecum perseverastis. Ite jam unusquisque ad vestra, et cras mane ad me venite, ut quid futurum sit videatis. » Dictum factumque est. Ipse vero nocte in oratione prostratus tetam duxit insomnem.

IV. *Invisitur a SS. Petro et Paulo. Obir.* — Hora autem appropinquante matutinali, cadentibus de caelo jam stellis, ipsi qui aderant labore, ut in tali negotio, fatigati et vigiliis, somno irruente, parca dederunt membra quieti; quibus nec vere vigilantibus nec omnino dormientibus, apparuerunt duo viri in vestibus albis cum eo loquentes, et nescio quid scribentes. Cum autem illi qui aderant subtiliter perquirerent quinam essent illi qui in tali hora suo molesti essent domino, in ipsa ostensum est eis visione illos apostolos Petrum et Paulum fuisse.

A Interea sol apparuit terris, et delectabilis visio recepta est in cœlis. Mane igitur facto convenientibus cunctis, venerabilis vir, diem præstolans extremum, in ecclesiam beati Petri se iterum deferri præcepit. Quod cum factum esset, prostratus ante altare, diutius cum lacrymis secum oravit. Completa igitur oratione, suum rediens ad lectum, commonere populum, prout poterat, non desinebat; sed quia hora extrema jam appropinquabat, convocatis ad se episcopis, confessionem fecit, ac signum crucis sibi imponens cœlestibus sacramentis se munivit. Quo facto, silentium petens, ut parum quid somni acciperet in lectum caput declinans, hora quasi dimidia quievit, atque in ipso pacis somno illa sanctissima anima carne soluta est. In cujus obsequio Beati B Petri cymbalum a semetipso nullo cogente sonare cœpit.

V. *Dæmoniacam liberat.* — Altera igitur post ejus obitum die, quædam mulier dæmonio plena, de longinquis partibus ad limina beati Petri et Pauli adducta est; cumque ad beati Leonis tumulum duceretur, inter cætera per os ejus dæmon clamavit, dicens : « O Leo, o Leo, cur me de sede mea catenis igneis retrahis? » Unde unus de circumstantibus episcopis ait ad eum : « Adjuro te per verum æternumque Deum ac judicem, ut dicas mihi si Leo, de quo dicis, cum sanctis veraciter sanctum possideat locum? » Cui dæmon tanto contristatus Sacramento, mentiri non audent, licet invitus respondit : « Vere, inquit, inter sanctos coronatus sanctum ac venerabilem obtinet locum; per quem de hac quam novem annis et duobus mensibus possessi domo vobis videtibus sum ejiciendus. » Cumque hoc dixisset, una de circumstantibus mulier, audeat cæteris, ut mens est seminarum, dedita verbositati, in hujusmodi fere deridens prorupit verba : « Quacunque hora Leo ejecerit de corpore isto dæmonia, ego regina ero; et insuper, eos que ipse interficere fecit ad vitam revocabo. » Mira Dei virtus! vix hæc locuta fuerat cum dæmon, altera dimissa, eam crudeliter vexare cœpit. Sicque factum est ut quæ ad sancti corpus supplex venerat, recepta sanitate, sospes ad propria remearet; quæ vero verba derisoria proferre est ausa, meritam incurreret pœnam, et justo Dei iudicio alterius jam liberatæ inde asportaret mala. Ex D eo tempore Leonis nomen claruit, et ingens timor universos invasit. Sed quis beati Leonis cuncta valeat evolvere miracula? qui hoc perficere conabitur, prius cum tempus desinet quam materia. Hoc tamen unum, quod dicturus sum, de multis reticendum esse non arbitror.

VI. *Item aliam.* — His igitur peractis, populus perseverans jam assueta Leonis exspectabat miracula; et quod devota præstolabatur mente, perpetratum sine mora conspiciebat in opere. Nam eadem fere hora dæmon per os mulieris de qua jam dictum est clamare cœpit ac dicere : « Heu! heu! Leo, cur iterum de hac domo me ejicis? nonne te eam mihi donante possideo? cur tam cito mutaris?

Nimis turpe est, quam jam dudum dedisti, tam cito mutare sententiam. » Tunc unus de episcopis adjurans eum, ait : « Quomodo, scelerate, scis quod hodie sis ab hac muliere revocandus et ejiciendus? » Cui dæmon respondit : « Qua hora, inquit, heri muti linguam resolvit, cum Marco (55), et Marciano Frequentinensis sedis episcopo Beneventum perrexit, atque eis sem comitantibus Apuliam petens, in loco quo pugnatum ab eo jam fuerat cum inimicis devenit; nunc autem huc properat quatenus me hinc ejiciat. » Tunc episcopus, nihil indidiscussum relinquens, subjunxit : « Quoniam igitur signo eorum poterit deprehendi adventus? » Cui dæmon : « In ea quam ad altare pendere videtis lampade; » et his dictis conticuit. Transactis itaque duarum fere horarum spatii, odor mirus factus est per totam beati Petri ecclesiam, ac, videntibus cunctis, supramemorata lampas altius solito ex se ascendere cepit, et in ea tria luminaria apparuerunt ardere. Quo facto, dæmon ejulans mulierem aliquantisper vexare cepit, et, ut prædixerat, adveniente Leone, suum in se retorquens furorem nusquam comparuit.

VII. *Ecclesia in ejus honorem Beneventi.* — Longe itaque divulgata fama miraculorum beatissimi Leonis, Beneventi cœpta est ædificari ad ejus honorem ecclesia (56) ut quem Beneventani cives vivum a Normannis carcere detentum aspexerant, jam mortuum et spatiis cœlestibus perfuissent venerarentur. Interea accidit ut Nicolaus quidam de castello Molliniana, et Berardus de loco Carrara, quorum alter perditio brachio dextro, retractis poplitibus et nervis, alter vero frigus et febrim usque ad dysenteriam passus; cum uterque se deferre fecissent ad prædictam ecclesiam quæ construebatur Beneventi, illico omnium judicio desperatam recuperarunt sa-

nitatem. Rusticus quidam ex oppido Ordonum, cum annualiter votive festum beati Leonis excoleret, contigit ut præ nimia oppressione laborum quos in agro gerebat, die Dominico, quando festa annuntiantur populo, minime ecclesiam adierat. Erat autem dies festus sancti Leonis in quinta feria sequenti, quod prædicto rustico erat incognitum. Ille itaque valde mane surgens, sumpsit secum unum puerulum quem filium unicum habebat, et securem rostrumque fossorium mox ut applicuit suo agro; dimisit prædictum puerulum filium suum ad sarcinam; ille vero fodere anxie cepit; ex alia parte lupus ore aperto tulit filium ejus puerulum et fugam arripuit. Quod a longe cernens pater, currere post lupum cepit, hæc clamitans : « O sancte Leo, patrone mi, adjuva me nunc in præsentem et redde mihi unicum filium meum. » Quæ vix locutus fuerat, cum ecce lupus dimisit puerum ita illesum ut in vestimentis nec vestigium quidem appareret dentium lupi in ea parte qua eum lupus arripuerat. Reversus itaque rusticus ad oppidum, hæc omnia narravit, sentiensque eam ipsam diem esse anniversariam in memoriâ beati Leonis, novo se astrinxit voto ad eam quotannis solemniter custodiendam; sicque nedum Beneventi, sed per totam Apuliæ oram, celeberrimum evasit Leonis nomen, Deo sic disponento ut his in eisdem locis in quibus, paucis ante annis profligato ejus et Ecclesiæ exercitu, ipse captivus detentus fuerat, postmodum, ingruente miraculorum ejus fama, iidem qui adversus eum steterant in prælio, supplices et venerabundi ejus memoriam excolerent, et magis ac magis erga sanctam Ecclesiam fideles se præstarent ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, cujus nomen per cuncta sæcula sit benedictum. Amen.

(55) Marcus episcopus Lacernensis colitur die 14 Junii, et Marcianus episcopus Frequentinus, vulgo *Frigento*, die 14 Julii. Utraque hæc sedes est sub Beneventana metropoli.

(56) Waldericus tunc Beneventanæ Ecclesiæ præerat, anno 1053, ab ipso Leone, ut testatur Ughellus, consecratus.

DE SANCTO LEONE IX

PONTIFICE ROMANO

COMMENTARIUS.

(Apud Bolland. *Acta SS. Aprilis* tom. II, die 19.)

§ I. *Acta varia scripta, veneratio sacra : reliquie.*

1. Sæculum Christi undecimum illustravit doctrina et sanctitate Leo Papa nonus, ante Pontificatum Romanum Episcopus Tullensis sub Metropoli Trevirensi in Belgica prima, Bruno appellatus, ex nobilissima Dapsburgensi in Alsatia familia prognatus. Res ejus gestas libris duobus distinctas scripsit Wibertus, ejus apud Tullenses Archidiaconus, qui

D in prologo præfatur « se de tanto Præsule non tam audita quam visa, ad adificationem plurimorum transcribere; (utpote quem) benignitas ipsius dignata est familiarius sibi jugiter assistere. » Quæ vult auctor intelligi de rebus ejus ante Pontificatum Romanum in juventute et Episcopatu Tullensi gestis, et libro priore indicatis; quas scripsit cum ipse in Pontificatu Romano adhuc viveret, volens tunc scri-